

Pogumne in jasne besede

Tržaški škof msgr. Bellomi je na Novo leto popoldne maševal v cerkvi sv. Antona Novega in ob tej priložnosti spregovoril vernikom o odnosih med večino in manjšino v Trstu, oziroma o manjšinski problematiki. Zaradi izredne važnosti njegova izvajanja objavljamo skoraj v celoti.

(Ured.)

»Manjšinsko vprašanje ni nekaj, kar bi bilo daleč od Trsta; zato ga ne moremo podživljati abstraktno, češ da ga bodo že drugi reševali.

V Trstu in njegovi okolici prebiva in živi — druga ob drugi — več manjšinskih skupnosti. Toda bolečina, ki jo večkrat omenja Janez Pavel II., zadeva predvsem slovensko manjšino.

V tem trenutku ne moremo preučiti razlogov za to bolečino, niti je ne moremo stvarno razložiti, kot ne moremo razglablјati o krivdah in kazati na specifične odgovornosti. Toda nekaj je vendarle treba naglasiti, kar opravimo, če prisluhnemo opozorilu svetega očeta, ki se takole glasi:

»V Cerkvi ne sme biti mesta za diskriminacije... kristjani ne morejo zavestno vzpodbujati in podpirati struktur in ravnanj, ki ločujejo človeka od človeka, skupnost od drugih skupnosti«.

Mir je treba graditi v skladu z Učlovečenjem, ki ne uničuje, kar najde na poti, temveč vse osvaja, razen greha. Tržaško katoliško Cerkev pozivam, naj predvsem sklepe, da ne bo grešila niti s sovražnim spominom na krivice, ki jih je doživela, niti s spominom na obstoječe težave. Tem manj smejo ti spomini biti vodilo za presojanje in ravnanje v odnosih med večino in manjšino. Vse to pa še ni dovolj!

Nelepe spomine je treba odpraviti kot je treba odstraniti njihov sedanjí vpliv. Z njimi se moramo raje sprijazniti in jih vključiti v naše sožitje po zgledu božjega Jagnjeta, ki jemlje nase grehe sveta. Trud, ki ga moramo v ta namen vložiti, ni nikdar prehudo breme, če predstavlja ceno za mir.

Dovolite mi, dragi bratje in sestre v veri in zlasti Vi, ki ste čutili potrebo po udeležbi na tej slovesnosti, da Vas prosim, da naredite pogumen korak naprej, začeniši z današnjim dnem in z upoštevanjem njegove specifične teme. Prošnje ne morem nasloviti na tiste, ki ne verujejo, niti na ti-

dalje na 2. strani ■

Pri graditvi miru je treba upoštevati manjšine

Poslanica svetega očeta za svetovni dan miru nudi več izhodiščnih točk za razmišljanje ne samo katoličanom, ampak tudi vsem tistim, ki ne glede na lastno vero ali ideološko prepričanje čutijo v sebi željo po boljši, pravičnejši in bolj humani družbi.

Prvi januar 1989 lahko postane izhodišče za takšno razmišljanje, ki naj bi se ne zaključilo z zgolj formalnimi solidarnostnimi izjavami. Graditev miru je dinamičen proces, ki »zahteva veliko delovno vnemo pri odpravi ne samo očitnih diskriminacij, ampak tudi vseh drugih pregrad, ki ločujejo ljudi med seboj. Sprava, ki temelji na pravičnosti in ki spoštuje upravičene zahteve vseh komponent skupnosti, mora postati pravilo«.

Za udejanjenje gornje papeževe misli pa je potrebno seveda osvojiti nekatere predpostavke, ki jih sicer vsebuje njegova poslanica:

1. »Prva pravica manjšine je ta, da obstaja. To pravico je mogoče kratiti na več načinov, v skrajnem primeru z neposrednimi ali tudi s posrednimi oblikami genocida.«

2. Pravico do obstoja manjšine je mogoče ogroziti tudi na bolj subtilen način. Sem spada na primer odtujitev ozemlja, na katerem živi manjšina, zlasti tedaj, ko to predpostavlja izgubo enega bistvenih elementov za obstoj manjšine kot take.

3. Druga pravica, ki jo je treba obvarovati, je pravica do ohranitve in razvoja kulture manjšine. V nekaterih primerih je v veljavi zakonodaja, ki pripadnikom manjšine ne omogoča rabe lastnega jezika. Manjšine, ki se ne morejo uveljavljati v javnem življenju, lahko izgubijo znaten del svoje kulturne dediščine.

4. Verskim manjšinam mora biti zagotovljena svoboda veroizpovedi.

5. Veliko predsodkov izvira iz nepoznavanja razmer. Država in oblasti, ki jo predstavljajo, morajo podpirati in pospeševati pobude, ki omogočajo vzajemno razumevanje. Družine imajo pri tem veliko odgovornost, saj se otroci zgledujejo po starših tudi v zadržanju do drugih skupin in ljudstev.

6. Tudi pripadniki manjšinskih skupnosti imajo svoje dolžnosti do družbe in do države, v katerih živijo. Najprej morajo sodelovati kot drugi državljani pri skrbi za javni blagor. Nadalje si morajo prizadevati za svobodo in dostojanstvo vsakega člana lastne skupnosti in spoštovati morajo tudi izbire posameznega člana te skupnosti.

7. Nihče ne sme zavestno spodbujati ali podpirati strukture in ravnanja, ki ločujejo človeka od človeka, skupino od skupine, in niti kakorkoli podpirati politične tvorbe, ki zatirajo manjšine.

Ne glede na našo narodno, versko in politično pripadnost verjamemo v svet, ki je osnovan na teh temeljih. Naše najiskrenejše voščilo za te praznike je, da bi tudi vi mogli verovati in delati v tem smislu.

—o—

Na pobudo Mladinske sekcije Slovenske skupnosti so ta dokument podpisali: Mladinsko gibanje Krščanske demokracije iz FJK, Mladinsko gibanje Socialistične stranke Italije iz FJK, Zveza komunistične mladine Italije, Humanistična stranka, Leva lista, Zelena alternativna lista, Zelena bodočnost, Italijansko združenje katoliških delavcev (ACLI) Trst, Mladinski odbor Slovenske kulturno-gospodarske zveze, Odbor za varstvo človekovih pravic Trst, Slovenski kulturni klub, Slovenska zamejska skavtska organizacija in Splošna konfederacija dela Italije (CGIL).

Leto 1988 je bilo ohrabrujoče

Mislimo, da o letu 1988 smemo na splošno reči, da je bilo leto dobrih novic, če seveda izvajamo vest o katastrofalnem potresu v Armeniji. Po drugi svetovni vojni še nobeno leto ni bilo tako ohrabrujoče; zgodilo se je namreč nekaj, česar še pred nekaj meseci ni nihče pričakoval: obe velsili sta začeli uničevati svoje rakete. Res je, da gre samo za simbolično število raket, a gre za nekaj, kar je silno obetavno.

Vzporedno s procesom popuščanja napetosti med velsilama je prišlo do pomirjenja v nekaterih krajevnih žariščih. Sovjetske čete so se začele umikati iz Afgani-

stana, na Jugu Afrike so dosegli sporazum o neodvisnosti Namibije in o umiku tujih sil iz Angole ter drugih prizadetih dežel. Prenehali so se dalje krvavi in nesmiselni spopadi med Iranom in Irakom, med katerimi je izgubilo življenje milijon ljudi. Iz Kambodže so se začele umikati vietnamske čete, Palestinci pa so proglasili svojo neodvisno državo, tokrat s kar dobrim upanjem, da jo bodo tudi dobili.

Med osebnostmi leta prihaja v poštev predvsem Mihajl Gorbačov, a omeniti je treba tudi Ronalda Reagana, ki je pred od-

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 8. januarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Koledarček; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.15 Mladinski oder: »Šola za strahove«; 11.00 Nediški zvon; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Slovensko pismo«; 15.00 Šport in glasba ter prenosi z naših prireditev; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 9. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Tigrova duša — spomini na Alberia Rejca; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Goriški razgledi; 15.00 Scipio Slataper: »Moj Kras« v prevodu Marka Kravosa; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 10. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 13.30 Od Milj do Devina; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Detektiv Prismoda«, nagradna oddaja za mlade detektive; 14.30 Iz Benečije; 15.00 Scipio Slataper: »Moj Kras« v prevodu Marka Kravosa; 15.13 Pet minut za boljši jezik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Luigi Pirandello: »Granellova hiša«. Radijska igra; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 11. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Zdravniška posvetovalnica; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 13.30 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Scipio Slataper: »Moj Kras« v prevodu Marka Kravosa; 15.18 V našem zaporu; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Literarne podobe; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 12. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Živeti zdravo; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Scipio Slataper: »Moj Kras« v prevodu Marka Kravosa; 15.12 Pri nas na obisku; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Gimnazijski moški zbor »Virág Benedek« iz Nagykanizse na Madžarskem; 18.00 Zanimivosti iz arhiva Ciril-Metodove šole v Trstu ob 100-letnici ustanovitve; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 13. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Koroški portreti; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Zenske in politika; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 13.30 Od Milj do Devina; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Pravljicni svet v barvah«; 14.30 Zapisi in glasba; 15.00 Scipio Slataper: »Moj Kras« v prevodu Marka Kravosa; 15.14 Naši kraji in ljudje; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 14. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Narava ima vedno prav; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Bom naredu stazice«; 15.00 Zabavnoglasbeni program; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Umetniški večer z Mileno Zupančič; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Leto 1988 je bilo ohrabrujoče

■ nadaljevanje s 1. strani

hodom iz Bele hiše naredil še en miroljuben in pomemben korak: priznal je Organizacijo za osvoboditev Palestine, s čimer se nudi stvarna možnost, da se končno reši palestinsko vprašanje.

Če bi skušali narediti lestvico najpomembnejših dogodkov po svetu v letu 1988, bi dobili po našem tole sliko:

Na prvo mesto bi uvrstili prekinitev sovražnosti med Iranom in Irakom. Vojna je trajala osem let in je zahtevala milijon smrtnih žrtev. Sovražnosti so se končale 20. avgusta.

Na drugem mestu je po našem katastrofalni potres z dne 7. decembra v Armeniji. Umrlo je nad 25 tisoč ljudi, materialna škoda znaša kakih 10 milijard dolarjev.

Na tretje mesto bi uvrstili sporazum o umiku sovjetskih vojaških sil iz Afganistana. Sporazum je bil podpisan v Ženevi sredi aprila in predvideva, da se bodo vse sovjetske čete umaknile iz Afganistana do 14. februarja leta 1989.

Na četrto mesto bi postavili novo vrhunsko srečanje med Reaganom in Gorbaciovom v Moskvi; s tem srečanjem se je dejansko začel proces popuščanja napetosti. Obe velesili sta stopili na pot razoroževanja. Gorbaciov je to potrdil na začetku decembra, ko je pred glavnim zborom Združenih narodov dejal, da bo Sovjetska zveza do leta 1991 zmanjšala svoje oborožene sile za pol milijona ljudi.

Na peto mesto lestvice najpomembnejših dogodkov v letu 1988 bi uvrstili proglašenje neodvisne palestinske države. To se je zgodilo na začetku novembra na zasedanju Palestinskega narodnega sveta. Sledil je nastop palestinskega voditelja Arafata v Ženevi, kjer je izjemoma zasedal

glavni zbor Združenih narodov, ker ameriška vlada ni izdala Arafatu vizuma za prihod v New York. Dne 13. decembra pa je Reaganova vlada sprejela pomemben ukrep: pristala je na dialog z Organizacijo za osvoboditev Palestine, s čimer so se odprla vrata za rešitev palestinskega vprašanja.

Na šesto mesto lestvice bi postavili izid referendum v Čilu, na katerem je bil poražen diktatorski režim generala Pinocheta in so zmagale demokratične sile. Referendum je bil v oktobru.

Na sedmo mesto bi uvrstili srečanje na začetku decembra med zunanjima ministroma Kitajske in Sovjetske zveze v Moskvi. Takega srečanja ni bilo 31 let. Ministra sta se dogovorila, da bo sredi leta 1989 sovjetsko-kitajsko vrhunsko srečanje. V tej zvezi bi še omenili obisk, ki ga je decembra v Pekingu opravil indijski ministrski predsednik Radživ Gandhi. Obiska na tako visoki ravni med Indijo in Kitajsko ni bilo 34 let.

Na koncu še ugotovitev, da je bilo na ministrski konferenci neuvrščenih držav, ki je bila septembra na Cipru, sklenjeno, da bo deveta vrhunska konferenca tega gibanja leta 1989 v Beogradu, se pravi v mestu, kjer so septembra leta 1961 prvič zasedali najvišji predstavniki neuvrščenih držav. In prav na koncu še vest, da je dva dni pred Novim letom odstopil predsednik Branko Mikulić s celotno jugoslovansko zvezno vlado. Tudi to je odraz hude krize v sosedni republiki Jugoslaviji.

—o—

Petarde so v Silvestrovi noči povzročile nad 700 ranjencev tudi po raznih mestih Italije. Obračun še ni dokončen. Največ primerov so zabeležili v Neaplju, Bariju in Rimu.

POGUMNE IN JASNE BESEDE

■ nadaljevanje s 1. strani

ste, ki o sebi sicer pravijo, da so katoličani, a imajo pridržke glede mirovnih strategij, ki jih papež nakazuje Cerkev kot nove meje Kristusovega odrešenja. Verniki nudijo v svojem življenju prostor preobrazbi zgodovine, za kar stalno skrbi Beseda, ki je meso postala, in s svojim delom dokazujejo, da prodira.

Obračam se predvsem na mlade, ki so z razliko od odraslih in starejših daleč od ran preteklosti in se lahko v tem pogledu ravnaajo bolj prosto in mirno. Dajem jim — seveda ne samo njim — nekaj nasvetov, kako naj se ravnaajo.

Najprej jim svetujem, da se zavzamejo za poznavanje med večino in manjšino. Ne smemo se več ograjevati z lahko pretvezo, da Slovenci dobro poznajo italijanski jezik ali da se Italijani morajo naučiti slovensko. Ne gre za to. Nujno je porušiti zid brezbržnosti in nepoznavanja, iz česar izhajajo — kot pravi papežev besedilo — mnogi predsodki. Nobena pot ne pelje tako hitro k medsebojnemu razumevanju kot informacija o bližnjem, njegovi kulturi in njegovih običajih.

Zaradi tega je treba poskrbeti za dialog. Papežev dokument bi lahko za zdaj predstavljaj besedilo, ki bi ga skupno preučevali, v miru in v ustreznem času. To bi lahko nudilo edinstveno priložnost za uvedbo nove metodologije soočanja, razpravljanja in sporazumevanja.

Se prej pa je treba sodelovati na vseh ravneh, kar je tudi naša dolžnost in je poleg tega že v teku, čeprav se lahko v tem pogledu naredi mnogo več. Težave sicer obstajajo: gre za jezik, kulturo, različno občutljivost, lastne navade, različne cerkvene situacije itd. Toda zaščitite lastne samobitnosti in samobitnosti drugih ne zagotovimo z ločevanjem.

Evangeljska ljubezen je kategorični imperativ, ki veleva, da smo trezni in modri, se pravi oboroženi s tisto superiorno modrostjo, ki jo daje vera. Dejavnost vernih odpira pot odrešenja vsem, manjšini in večini, mestu in njegovi prihodnosti.

Blagosloviljam Očeta, ki je v nebesih, in se zahvaljujem rimskemu papežu za priložnost, ki se mi je nudila danes, da še enkrat — in tokrat še glasneje — izpovem svoje prepričanje in da nakažem akcijsko pot glede manjšinskega problema.«

Iz delovanja Slovenske skupnosti

FLAMSKI STROKOVNJAK PRI SSK

V dneh pred Božičem je bil na obisku pri Slovenski skupnosti flamski strokovnjak za manjšinsko in mednarodno pravo dr. Yvo Peeters. Ta velja za očeta znane listine o manjšinskih pravicah, ki jo je odobril Evropski svet, po načrtu pobudnikov pa naj bi postala prava mednarodna konvencija, ki naj bi jo držale članice Evropskega sveta (teh je trenutno 22) podpisale in ratificirale. Za tak korak se mora najprej odločiti ministrski odbor Evropskega sveta, ki bo o tem razpravljal 12. januarja. Nujno bo, je poudaril dr. Peeters na srečanju z vodstvom SSK 21. decembra, da dobi takrat predlog večino v ministrskem odboru. V tem smislu je Slovenska skupnost že posegla pri italijanskem zunanjem ministru Andreottiju.

Dr. Peeters je še spregovoril o mednarodnem pravem varstvu manjšinskih pravic. Skupno z deželnim svetovalcem SSK Brezigarjem je obiskal tudi nekatere ustanove.

BOŽIČNO VOŠČILO SSK METROPOLITU ŠUŠTARJU

Predstavninstvo deželnega tajništva Slovenske skupnosti, v katerem so bili tajnik Ivo Jevnikar, predsednik Marjan Terpin, tržaški pokrajinski tajnik dr. Zorko Harej in goriški pokrajinski predsednik Branko Černic je 21. decembra obiskalo v Ljubljani slovenskega metropolita in ljubljanskega nadškofa dr. Alojzija Šuštarja. Izreklo mu je božična in novoletna voščila in se z njim zadržalo v prijaznem razgovoru. Dr. Šuštar je spregovoril o pomenu papeževе poslanice o pravicah manjšin za svetovni dan miru 1. januarja, razgovor pa se je dotaknil še položaja v zamejstvu in v matični Sloveniji. Zastopniki SSK so nadškofu darovali letošnjo knjižno zbirko Goriške Mohorjeve družbe, ki je izšla ravno dan pred obiskom.

TRI POMEMBNA IMENOVANJA

Kot član deželne šeststrankarske večine je Slovenska skupnost dosegla v preteklih dneh tri pomembna imenovanja, ki so v korist vse manjšine.

Prvič doslej je deželni svet Furlanije-Juljske krajine ob koncu proračunskega zasedanja, 20. decembra, izvolil v upravni odbor Tržaškega sklada zastopnika SSK, deželnega svetovalca Bojana Brezigarja. Sklad upravlja tržaški vladni komisar v sodelovanju z odborom, v katerem so tržaški župan, tržaški pokrajinski predsednik in pet deželnih svetovalcev, izvoljenih v tržaškem okrožju. Tržaški sklad upravlja velika sredstva, ki so namenjena tržaškemu gospodarstvu, socialnim, kulturnim in drugim potrebam. Deželni svet je v odbor imenoval Brezigarja (SSK), Calandruccia in Vattovanija (KD), Teršarja (PSI) in Budina (KPI), ki ga je izvolila opozicija.

Za SSK je bil to izjemen uspeh, ki ni bil lahek, saj so bili močni pritiski, naj bi eno mesto prepustili Listi za Trst. Krepka slovenska prisotnost v odboru pa bi morala prinesiti koristi vsej skupnosti.

Istega dne je deželni svet obnovil tri svoje zastopnike v upravnem svetu Jadranskega zavoda Združenega sveta v Devinu. Tam je imela SSK že svojega zastopnika, prof. Aleša Lokarja. Mesto je uspela ohraniti. Tokrat je bila izvoljena prof. Marinka Terčon, ki je tudi devinsko-nabrežinska občinska odbornica SSK.

Končno naj še omenimo, da je bil pred kratkim imenovan za člana tričlanskega nadzornega odbora družbe »Udine 90« načelnik svetovalske skupine SSK v Dobrodo dr. Maks Gergolet. Nova družba z deželno soudeležbo bo sledila pripravi in izvedbi videmskega dela svetovnega nogometnega prvenstva.

USPEHI SSK MED PRORAČUNSKO RAZPRAVO

O obširni razpravi o deželnih finančnih dokumentih, ki je bila v tednu pred božičem, so obširno poročali radio, televizija in dnevni tisk.

Pomembno pa je poudariti nekaj uspehov, ki jih je dosegla Slovenska skupnost.

Na predlog SSK je bila vnešena v proračun posebna postavka 200 milijonov lir, ki bo v splošnem zakonu za kulturo namenjena potrebam slovenskih ustanov. Ni sicer prodrla zahteva po izrecnem imenovanju teh ustanov, sredstva pa so bila le dosežena, kar je za nekatere naše kulturne ustanove življenjskega pomena.

Predsednik deželnega odbora Biasutti je sprejel resolucijo deželnega svetovalca SSK Brezigarja o tem, da mora odbor poseči v korist zaščitnega zakona za Slovence pri vladi in parlamentu. V tem smislu je tudi govoril v svojem povzetku splošne raz-

prave, čeprav je potem prišlo tudi do nedoslednosti. Biasutti je namreč zavrnil podrobno resolucijo o slovenskih vprašanjih, ki so jo predložili komunisti, sprejel je resolucijo socialistov o ovrednotenju slovenske in furlanske stvarnosti, kot priporočilo pa tudi resolucijo novofašistov proti uvažanju dvojezičnosti. Šele po protestih SSK in drugih sil je pojasnil ta spodrselj, češ da je proti vsiljenemu bilingvizmu, vendar za pravično zaščito. Vsekakor je pomen izraza »dvojezičnost« pri nas še vedno v političnih (a tudi cerkvenih) krogih na moč dvoumen!

Negativna je bila tudi zavrnitev komunistične resolucije v korist uvedbe slovenskih televizijskih sporedov, saj jih državni zakon predvideva že 13 let (proti so glasovali tudi socialisti, za predlog pa le KPI, SSK, zeleni, Furlansko gibanje in Proletarska demokracija), in predloga Budina (KPI), Brezigarja (SSK) in Teršarja (PSI) o posebnih sredstvih za Kraško gorsko skupnost, katere ozemlje je utrpelo veliko škodo zaradi velikih javnih del in drugih posegov, ki so prizadeli tudi etnično ravnovesje.

Pač pa je SSK prodrila z resolucijo, ki obvezuje deželni odbor, da upošteva posebne slovenske potrebe pri dodeljevanju sredstev za kulturne ustanove.

SSK je nadalje prodrila s predlogom, naj dežela podpre ustanovitev stalne konferen- ce manjšin v okviru Delovne skupnosti Alpe-Jadran.

Končno je uspel predlog raznih svetovalcev, med njimi tudi Bojana Brezigarja, naj se podpre zasebni slovenski šolski dvojezični center v Špetru.

Trenje med Libijo in ZDA

Nadaljuje se trenje med Združenimi državami in Libijo; neposredni povod za to novo napetost pa je znana zadeva s tovarno v libijskem mestu Rabta, ki po uradnih zatrjevanjih izdeluje farmacevtske proizvode, Amerikanci pa so prepričani, da gre za kamufilirano tovarno prepovedanega kemijskega orožja. Libija glasno izreka bojazn, da se Amerikanci pripravljajo na represalije. Pri tem se sklicujejo na neposredno zadevno grožnjo s strani ameriškega predsednika Reagana, temu pa je treba dodati še zdaj objavljeno vest, da se Sredozemlju bliža skupina ameriških vojnih ladij, med katerimi je tudi letalonosilka na jedrski pogon »Theodor Roosevelt«. V Washingtonu sicer zatrjujejo, da gre za normalne pomorske manevre, v okviru zaostrjenega ozračja pa to formalno zagotovilo ne prepričuje. Zaradi že omenjene sumljive tovarne pa se je polemika še razširila. Kot zatrjujejo nekateri ameriški listi, je vlada v Washingtonu protestirala pri Zahodnih Nemcih in pri Japoncih, češ da so pomagali pri gradnji omenjenega objekta.

Libija se vsekakor boji nevarnih zapletov in je po italijanskem ovinku javila Združenim državam, da je pripravljena

dopustiti mednarodna nadzorstva v omejeni tovarni v Rabti. Po časopisnih vesteh se dà sklepati, da Amerikanci s to ponudbo niso zadovoljni. Pravijo namreč, da je moč v najkrajšem času zadevo zakamufilirati in tujim očem prikriti dejansko naravo tovarne. Združene države menda zahtevajo bodisi trajno nadzorstvo ali pa občasne nenapovedane kontrole.

Medtem se v Parizu pripravlja mednarodna konferenca o prepovedi kemijskega orožja. Francosko zunanje ministrstvo je potrdilo, da se bodo tega pomembnega sestanka, ki bo od 7. do 11. t.m., udeležili tudi predstavniki Libije. Dalje bosta navzoča Iran in Irak. Za sklicanje konference se je bil zavzel francoski predsednik Mitterrand. Da bo pariški sestanek zelo važen, dokazujejo tudi napovedane prisotnosti takih osebnosti, kot sta zunanja ministra obeh velesil, Ševardnadze in Shultz. Tudi Italijo bo zastopal šef diplomacije, zunanji minister Andreotti. Francoski organizatorji upajo, da bodo na konferenci nakazali smernice za resnično spoštovanje prepovedi o izdelovanju kemijskega orožja, ki ga mnogi imenujejo tudi jedrsko orožje revnih držav.

Mikulič je odstopil

Vlada jugoslovanskega zveznega predsednika Branka Mikuliča je odstopila. Gre za prvi tak primer v povojni Jugoslaviji. Mikulič je svoj sklep obrazložil na seji obeh zborov zveznega parlamenta. Vlada bo opravljala redno delo do izvolitve nove. V skladu z jugoslovansko ustavo bo mandatarja za sestavo nove vlade določilo predsedstvo republike. Skupščina pa mora kandidata potrditi. Novi mandatar bo svoje sodelavce izbral na osnovi seznama, ki ga bo sestavila posebna komisija beograjske skupščine. Celotno vladno sestavo mora potrditi skupščina.

Predsednik Mikulič, ki vodi vladno od leta 1986, je v skupščini pojasnil, da je odstopil, ker je zakonodajna zbornica preprečila odobritev zakonskega osnutka, ki je predvideval vrsto strogih ukrepov za zaježitev inflacije, kar je bil tudi pogoj, ki ga je bil postavil Mednarodni denarni sklad za posojilo Jugoslaviji v višini 416 milijonov dolarjev. Dejansko pa je Branko Mikulič žrtev sedanjega gospodarskega stanja v Jugoslaviji, kjer je inflacija dosegla 250 odstotkov, kjer je 15 odstotkov delovne sile brez dela in kjer se čutijo posledice dejstva, da znaša zadolžitev s tujino 21 milijard dolarjev. Branko Mikulič je v svojih izjavah zavrnil odgovornost za takšno stanje, pri čemer je poudaril, da je vse težave podedoval od svojih predhodnikov. Res pa je, da je Mikulič prevzel funkcijo predsednika vlade v letu, ko je inflacija znašala 85 odstotkov.

—o—

Nad deset mrtvih je bilo tudi na Filipinih, tam pa zaradi eksplozij in požarov, ki so nastali v prepovedanih skladiščih bengaličnega ognja in petard.

Po atentatu na ameriško letalo

Združene države bodo naredile vse, da pridejo na sled atentatorjem, ki so povzročili eksplozijo na krovu potniškega letala nad Škotsko in je pri tem izgubilo življenje vseh 259 na krovu. To je s poudarkom izjavil predsednik Reagan, ki je še dodal, da bodo storilci, če jih izsledijo, izročeni neizprosni roki pravice.

Vodstvo ameriške ustanove za civilno letalstvo je napovedalo zaostrene varnostne ukrepe, ki so že postali operativni. Poslužujejo se jih na 103 letališčih Zahodne Evrope in Bližnjega vzhoda, podvržena pa so jim letala vseh ameriških letalskih družb. Po novih določilih izvedenci pregledujejo vso prtljago, bodisi ročno bodisi z žarki. Poleg tega po posebnem kriteriju, ki ga seveda niso objavili, pregledujejo tudi ročno prtljago potnikov. Načelnik omenjene ustanove je izjavil, da ti in drugi previdnostni ukrepi niso popolna novost, le izvajajo jih zdaj dosti strožje, pa čeprav to povzroča neizbežne zastoje in zamude. Isti načelnik je dalje izjavil, da za vzor služi izraelska letalska družba El Al; slednja je tako učinkovita, da se doslej na njenih letalih ni pripetil še noben kriminalni incident, in tudi nobeno izraelsko potniško letalo doslej še ni bilo preusmerjeno.

Koncerti božičnih pesmi

Zadnja leta je postalo nekako običajno, da se v božičnem času zvrstijo tako na Tržaškem kot na Goriškem številni koncerti božičnih pesmi. Gre za župnijske pobude ali koncerte, ki jih prirejajo posamezni pevski zbori ali organizacije; gotovo pa drži, da je božični čas priložnost, ko si ljudje vzamejo nekaj časa in prisluhnejo pesmim in glasbi, ki pomaga, da človek lepše doživlja božično sporočilo.

Koncert na Opčinah

Praznično božično vzdušje je bilo na Božič še posebno doživeto na Opčinah, kjer je bil po slovesnih večernicah prijeten, domač koncert božičnih pesmi, ki so jih oblikovali openski pevski zbori. Zaradi bolezni je bil sicer odpovedan nastop otroškega in mladinskega zbora »Vesela pomlad«, nastopila pa je dekliška skupina istoimenskega zbora in pod vodstvom Franca Pohajača zapela štiri božične pesmi. Dekletom so se pred tem pridružili še fantje in tako je zbor tokrat nastopil tudi v mešani zasedbi ter podal dve pesmi.

Kot je že tradicija, je nastopil tudi mešani zbor Sveti Jernej z Opčin, ki ga je vodil Janko Ban. Zapel je šest skladb domačih skladateljev: Vrabca, Maliča, Hareja in Merkuja.

Priložnostno božično misel je napisala gospa Maja Bitežnik, prebrala pa prof. Lučka Susič. Pesnik Vinko Beličič je prebral nekaj svojih pesmi, ves spored je povezoval Peter Cvelbar. Pri orglah sta spremljala David Lenisa in Vinko Škerlavaj.

Marijin dom — Trst

Tudi v Marijinem domu v ulici Risorta v Trstu je že dolgoletna navada, da se na Božič zberejo ljudje na božični prireditvi. Letos je nastopila šentjakobska dramska skupina, ki jo vodi prof. Dina Slama. Na odru Marijinega doma so predstavili originalno predelavo stare koledniške predloge. Pred številnim občinstvom je 12 članov mlade šentjakobske igralske družine v verzih in petju poustvarilo enkratno božično vzdušje.

Koncert v Gorici

Združenje cerkvenih pevskih zborov že tradicionalno prireja v Gorici božični koncert na Štefanovo. V goriški stolnici pa je bilo tokrat še posebej praznično vzdušje, saj je bil koncert tudi priložnost za pomemben dogodek v življenju goriške Cerkve.

V Gorici so nastopili pevci in pevke iz Števerjana in Rupe-Peči. Herman Srebrnič je vodil mešani zbor iz Števerjana, Anka Černic pa otroškega in dekliškega. Vsak od teh zborov je zapel po tri božične pesmi. Sledil je nastop mešanega zbora Rupa-Peč, ki ga vodi Zdravko Klanjšček in je ob tej priložnosti podal štiri božične skladbe.

Drugi del pa je imel prelomni značaj za slovensko versko občestvo na Goriškem. Škofov vikar za Slovence, msgr. Oskar Simčič je med posebnim obredom izročil misijonski križ Tereziki Srebrnič iz Števerjana, ki se odpravlja kot laična misijonarka v afriško državo Mali. Spregovoril je tudi duhovnik Baldas, ki je na škofijski ravni odgovoren za misijonsko delo in se je z izbranimi besedami zahvalil slovenskim vernikom, ki sorazmerno veliko prispevajo za materialne potrebe v misijonih.

Koncert v goriški stolnici se je končal z mogočno in občuteno zapeto Zahvalno pesmijo.

Koncert v Štivanu

Tudi Dekliški zbor Devin, otroški zbor »Ladjica« in moški zbor »Fantje izpod Grmade« že vrsto let prirejajo koncerte božičnih pesmi v novi cerkvi sv. Ivana v Štivanu. Letošnji koncert je bil na Štefanovo popoldne. Kot je uvodoma povedal Gregor Pertot, ki je povezoval ves spored, je bil koncert tokrat posvečen spominu pred kratkim umrlega duhovnika in skladatelja Franceta Gačnika. Zbori so skupno zapeli 18 pesmi, od teh pa je bilo osem Gačnikovih. Kot prvi so nastopili otroci. Pod vodstvom Olge Tavčar so zapeli tri priredbe božičnih ljudskih pesmi. Po tri pesmi so podali tudi Dekliški zbor Devin, ki ga vodi Herman Antonič, in Fantje izpod Grmade, ki jih vodi Ivo Kralj.

Marko Tavčar je nato prebral nekaj odlomkov homilije, ki jo je France Gačnik

ZVEZA CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV priredi

BOŽIČNI KONCERT

V nedeljo, 8. januarja, ob 16. uri

V STOLNICI SV. JUSTA V TRSTU

v nedeljo, 15. januarja, ob 17. uri

V ŽUPNIJSKI CERKVI V DEKANIH

imel pred svojimi verniki v Stranjah na sveti večer leta 1984. Sledil je nastop mešanega pevskega zbora, ki ga je vodil Herman Antonič. Kot prvo so zapeli Bratuževo skladbo »Svetlo blestijo se zvezde nocoj«, nato Vauhnikovo »Pastirji kam hitite«. Zadnje pesmi, ki sta jih zbora izvajala, so bile Gačnikove.

»Dekliškemu zboru Devin« in »Fantom izpod Grmade« so se na koncu koncerta pridružili še otroci. V tej sestavi so zbori podali še tri Gačnikove pesmi. Eno od teh je na kljunasto flavto spremljala Gianna Pahor, pri orglah pa je bil prof. Giuseppe Zudini.

Koncert bodo zbori ponovili v nedeljo, 8. januarja, v cerkvi svetega Lovrenca v Ronkah. Koncert se bo začel ob 15. uri.

—o—

Tudi nekatere godbe na pihala so ob božičnih praznikih priredile koncerte. Godba iz Natrežine je svoj tradicionalni božični koncert imela že na zadnjo adventno nedeljo, na Štefanovo pa je nastopila proseška godba na pihala, ki se je predstavila s pestrim in zanimivim programom v društvenih prostorih.

Angleščina na slovenskih šolah

Angleščina si je priborila mesto med državnega jezika. Najnovejše z različnih področij ti je večkrat dostopno le, če obvladaš ta jezik; celo potovanja po svetu so organizacijsko težavnejša in izkustveno revnejša brez znanja angleščine.

Na goriških slovenskih šolah se dijaki poleg materinega jezika in italijanščine v glavnem učijo nemščino; angleščina je kot tuj jezik uvedena le na doberdobskem oddelku Nižje srednje šole I. Trinko, na slovenski sekciji ITI, v zadnjih razredih Zavoda Žiga Zois, v eksperimentalnem razredu Trgovskega zavoda I. Cankar. Sicer imajo dijaki možnost, da se vpišejo v razne tečaje angleščine; ti tečaji pa so za naše dijake, ki z razliko od italijanskih vrstnikov imajo tedensko pet naknadnih ur slovenščine, hudo breme.

Goriški prostor je kar štiri stoletja dihal tudi avstrijsko kulturo; nedaleč od nas živi nemški narod, znanje nemškega jezika nam bo morda pogoj za službeno mesto. Nemščina ni izgubila svoje vloge, ostaja pomemben jezik, vendar današnjim razmeram ne zadošča. Zato mora biti dana študijsko možnost izbire tujega jezika.

Podobno se je razmišljalo na zadnji seji Sindikata slov. šole — Tajništvo Gorica, ki je bila 16. decembra. Jasno je, da spremembe obstoječega niso enostavne; razredi se namreč krčijo in z jamčen mora biti obstoj stolic nemškega jezika. Perspektive, sicer potrebne poglobljene preučitve, so v cepitvi posameznega razreda pri pouku tujega jezika.

Sledile so sledeče točke: zborovanja, ki so jih imeli predstavniki sindikata z bazo (v Sovodnjah in Števerjanu za učitelje, v Gorici za profesorje), na katerih je prišlo do obrazložitve nove delovne pogodbe in do reševanja raznih vprašanj, so po mnenju odborikov nedvomno pozitivna; predsednik sindikata Leopold Devetak je poročal o seji ožjega odbora s tržaškim tajništvom SSS, ki je bila 2. dec. v Jamljah (Galloni v Trstu, volitve v deželno komisijo in v vsedrjavni šolski svet); preučila se je možnost, da bi bil član odbora sindikata na Goriškem oproščen pouka za sindikalne zadeve; govora je bilo končno o vprašanih neučnega osebja in o zadnji sindikalni večerji, ki je bila 18. novembra v Sovodnjah.

SI

»Števerjanski vestnik« o življenju v vasi

Slovensko kulturno-prosvetno društvo »Francišek Borgija Sedej« iz Števerjana že 20 let izdaja svoje glasilo: Števerjanski vestnik. List je zvest spremljevalec kulturnega in političnega delovanja ter življenja v Števerjanu in v števerjanski občini. Tako je tudi zadnja številka, ki je izšla še pred božičnimi prazniki. Zato se začnemo z božično mislijo, ki jo je napisal števerjanski župnik Anton Lazar. Sledijo poročila o birmi, ki so jo imeli letos oktobra, o zahvalni nedelji in zapis o obredih ob prazniku vseh svetih. Objavljena sta dalje kratka članka o delovanju skavtskega voda »žoln« in zapis o mladinski molitveni skupini.

Iz zapisa o delovanju števerjanske sekcije Slovenske skupnosti izhaja, da se nameravajo izvoljeni predstavniki še posebej angažirati pri delu v občinskem svetu. Števerjanski vestnik tudi podrobno seznaja bralce s potekom seje občinskega sveta, ki je bila 28. novembra, in s stališči števerjanske občinske uprave do davka na pobiranje in odvažanje smeti.

Vinogradnik in tehnik Ivan Vogrič piše o pojavu rdečega pajka v vinogradih v Števerjanu ter o ukrepih, ki so potrebni, da ta škodljivec ne bo povzročil prevelike škode v prihodnji pomladi. List se tudi spominja petih domačinov, ki so umrli v zadnjih mesecih v občini. Na zadnjih straneh Števerjanski vestnik objavlja še nekaj drobnih obvestil in novic. Tudi ta številka torej zvesto spremlja dogajanje v števerjanski občini in ima zato dokumentarno vrednost.

—o—

Žal je prehod iz starega v Novo leto potekal tudi v znamenju več hudih nesreč po raznih predelih sveta, na morju pred brazilsko plažo Copa Cabana je izgubilo življenje nad 40 ljudi zaradi trčenja dveh plovil. Nad 30 ljudi je umrlo v podobnih okoliščinah v Cittagongu, glavnem pristanišču azijske države Bangladeš. Iz etiopskega glavnega mesta Adis Abebe pa poročajo o 24 žrtvah zaradi eksplozije neke cisterne, ki je prevažala utekočinjeni plin.

Odnosi so se korenito izboljšali

Msgr. Steponavicius se je po 27 letih konfinacije vrnil v Vilnius, ki je glavno mesto sovjetske litovske republike, kjer bo lahko opravljal funkcije apostolskega administratorja. Vest je sporočil vatikanski radio, ki je tudi opozoril, da sme apostolski administrator Steponavicius bivati v starem nadškofijskem dvorcu, ki se nahaja v neposredni bližini stolnice. Sovjetske oblasti so proti apostolskemu administratorju Steponaviciusu nastopile 24. januarja leta 1961 in ga prisilile, da je živel v mestecu Zagare, nedaleč od letonske meje. Konec letošnjega septembra pa so sovjetske

oblasti dovolile apostolskemu administratorju, da se je v Vatikanu srečal s papežem.

Papež Janez Pavel II. je imenoval pet novih madžarskih škofov. Tudi ta imenovanja potrjujejo dobre odnose med Vatikanom in Madžarsko. Vse madžarske škofije imajo svoje škofo in Madžarska je bila prva država v vzhodni Evropi, ki je povabila papeža na obisk. Pri tem seveda ne prihaja v poštev Poljska, ki je domovina sedanjega papeža. Datum obiska še ni bil določen, vendar se zdi, da bo Janez Pavel II. odpotoval na Madžarsko leta 1990.

Kulturni dom v Gorici

»Misel ob novi številki Biltena, ob novem mesecu programa Kulturnega doma? Predvsem ne verjamem, da se vedno zavedamo smisla in učinkovitosti kulture, vplivnosti kulturnega hrama, v katerem spremljamo najrazličnejše dogodke. Kulturni dom je merilo in pokazatelj vitalnosti vsake narodnostne skupnosti, ne nazadnje tudi vsakega posameznika. Kulturni dom povezuje med seboj na zunaj in navznoter, brez kulturnega delovanja in utripa sta naša misel in želja po sožitju z drugimi bolj ali manj prazna beseda, ki se ni udejanila. Kulturni dom odpre poti, ki jih ne more odpreti nobena druga stvar, nobena druga dejavnost. S tem ko ponuja našo življenjsko izkušnjo vsem tostran in onstran meje, pravzaprav onstran vsakršnih meja, nas spreminja v polnopravne tvorce tukajšnjega koščka Evrope in sveta. Od vedrine do resnih soočenj, od razgranatosti do tehtnega premisleka — vse to lahko uteleša pravo in pristno kulturno delovanje, kulturno stremeljenje. Edina sila, ki se želi razširiti in je brez nasilja, je v tem svetu kultura, ugotavljanje globlje povezanosti med ljudmi na sploh.

In v tem smislu združevanja, odkrivanja sebe in drugih delujemo v tukajšnjem Kulturnem domu. Želimo ga napolniti s plodnimi dogodki, želimo plemeniti njegovo izpoved, želimo, da bi se v njem srečevalo vse več ljudi in se prepletlo v skupno razpoloženost ali zamišljenost. Na vsak način so rezultati že tu: najlepše pa je, da ravno ti rezultati odpirajo še širše možnosti in obzorja, v čemer je pač čudežnost kulture in njenega plodnega bistva.«

Janez Povše

PROGRAM - JANUAR 1989

12. (četrtek) ob 20.30: GORICA KINEMA '89 - Film. Prireditelj: Kinoateljce.

13. (petek) ob 18. uri: Otvoritev razstave slikarjev Salvatore Puđu in Franco Milani. Prireditelj: ZSKD.

18. (sreda) ob 20.30: PREMIERA gledališke predstave »POVEST SLUŽKINJE ZERLINE« — Herman Broch. Režija: Žarko Petan. Prireditelj: Slovensko stalno gledališče iz Trsta.

19. (četrtek): ob 20.30: GORICA KINEMA '89 - Film. Prireditelj: Kinoateljce.

20. (petek) ob 19.30: Koncert LICIE GRUDEN (klavir) in MARIE LAURE DE PONTE (flavta). Ob otvoritvi razstave A. Černigoja v Galeriji Exit. Prireditelj: Galerija EXIT.

26. (četrtek) ob 18. uri: Srečanje s pisateljem FULVIOM TOMIZZO ob izidu knjige »L'EREDITIERA VENEZIANA«. Prireditelj: Kulturni dom.

26. (četrtek) ob 20.30: GORICA KINEMA '89 - Film. Prireditelj: Kinoateljce.

27. (petek) ob 20.30: »SREDNJEVEŠKI VEČER«. Prireditelj: Zadruga MITT.

28. (sobota) ob 20.30: PLANINSKI PLES. Prireditelj: Slovensko planinsko društvo Gorica.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

gostuje

PRIMORSKO DRAMSKO GLEDALIŠČE
NOVA GORICA

JOE ORTON

KAJ JE VIDEL BATLER

Režija: Radoslav Dorić

V ponedeljek, 9. januarja, ob 20.30 ABONMA RED A

v torek, 10. januarja, ob 20.30 ABONMA RED B
v Kulturnem domu v GORICI

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Slovenska literatura v tujih literarnih revijah

Srednja Evropa postaja prostor srečavanja različnih jezikov in kultur. Kljub dejstvu, da ne sporazumi med narodi še niso zamrli, prihaja v zavest kulturne javnosti spoznanje, da enojezične Evrope ni, saj obstaja le poliglotna, večjezična Evropa mnogih narodov in kultur.

Dokaz tega novega povezovalnega srečavanja narodov in narodnostnih skupin je tudi dvojna devetinšestdeseta in sedemdeseta številka avstrijske literarne revije »Podium«, ki je izšla sredi oktobra. Na 72 straneh velikega formata predstavlja karakterističen vpogled v literarno ustvarjanje tistih narodov, ki so dolga stoletja živeli z Avstrijo v nekakšni državni zvezi, a so danes v Avstriji in na nemškem prostoru premalo upoštevani. V reviji je predstavljenih 54 pesnikov in novelistov ter 6 esejistov. V petih uvodnih esejih so več ali manj pregledno in informativno prikazana novejša literarna dogajanja med Čehi in Slovaki, Poljaki, Madžari, Hrvati in Slovenci.

O novejši slovenski in hrvaški literaturi piše v obširnem eseju, ki ga je v slovenščino prevedla na Dunaju živeča Milena Merlak, ljubljanski univerzitetni profesor za srbohrvaški jezik in literaturo Janez Rotar. Korenine novejšega literarnega razvoja med Slovenci in Hrvati išče avtor že v predvojni književnih pojavih in pravi, da se je »idejna fiziognomija slovenske in hrvaške publicistike izpričevala glede takomenovanega angažmana in estetskega že ob takratnem sporu na književni levici med marksisti, filomarksisti in nemarksisti«. Tozadevno omenja osrednjo vlogo hrvaškega pisatelja Miroslava Krleža, ki se je uprl dogmatičnim stališčem in neestetskim sadovom socialne in socialistično-realistične književnosti, kot jo je zagovarjala komunistična partija in zapisal: »Življenjske resnice se odkrivajo v vznemirjenjih, ki niso zgolj razumske narave, umetniške resnice pa privro bolj iz slutenj, a skraj vedno mimo vzrokov, kljubovalno in elementarno kot vročica.« V zvezi s Krležo omenja Ro-

tar tudi tedanje slovenske družbeno-kritične avtorje Bratka Krefta, Juša Kozaka, a tudi krščansko usmerjenega Jožeta Udoviča.

Rotarjev način vzporednega predstavljanja novejših pojavov v slovenski in hrvaški literaturi ima seveda tudi slabe strani, saj se v istem košu znajdeti kljub določenim stičnim točkam dva zgodovinsko in duhovno dokaj različna literarna kompleksa dveh samosvojih narodnih teles. Josip Vidmar, Boris Zihlerl, Edvard Kocbek, Ivan Minatti, Alojz Rebula, Boris Pahor, Florjan Lipuš ali Dominik Smole pri Slovencih ter Vladan Desnica, Antun Šoljan ali Ivan Slamnig pri Hrvatih so za Rotarja tisti temeljni kamni literarnega dogajanja, ki signalizirajo nove razsežnosti slovenske in hrvaške literature.

V najnovejši številki revije »Podium« so v prevodih Petra Kerscheja in Janka Ferka za namček objavljene pesmi slovenskih ustvarjalcev Toneta Kuntnerja, Ivana Minattija, Pavla Zidarja, Tomaža Salamuna, Nika Grafenauerja, Hermana Vogla, Franceta Filipiča ter na Koroškem živeče Milke Hartman. Preveč obrobno pa so upoštevani hrvaški pesniki. Tu se pozna, da so informacije o slovenski in hrvaški literaturi pripravili izključno Slovenci, saj sta v prevodih zastopana le Petar Gudelj in pokojni Mak Dizdar.

Ob koncu naj omenimo, da sodobno slovensko literaturo upoštevajo tudi nekatere druge večje in reprezentativne, še bolj pa predvsem manjše in alternativne literarne revije v Avstriji, a delno tudi drugod na nemškem jezikovnem prostoru. Tako so v zadnjih dveh zvezkih koroške kulturne revije »Die Brücke« (Most) med drugimi objavljeni teksti Pavla Zidarja, Toneta Kuntnerja, Marka Kravosa, Cvetke Lipuš in Fabjana Hafnerja. V rubriki o novih knjigah sta predstavljeni nova izdaja Lipuševih »Črtic migogrede« in Gaussovi nemški eseji o slovenskih in drugih pisateljih »Tinte ist bitter« (»Črnilo je grenko«).

dalje na 7. strani ■

Prva številka XV. letnika revije Ognjišče

Mesečnik Ognjišče, ki ga izdajajo slovenske škofije, stopa v 25. leto svojega izhajanja. Revija, ki je izšla še pred Božičem, je sicer januar-ska, vendar objavlja po vsebini izrazito božične in novoletne članke. Priloga je posvečena najlepšim umetniškim upodobitvam božičnega dogodka v likovni umetnosti. Pismo meseca obravnava kočljivo vprašanje, ali je danes še lepo biti mlad, v dobi, ko se spreminjajo pogledi na nekatere vrednote. Oče urednik odgovarja, da je sedanjí čas še posebej naklonjen mladim, ki predstavljajo gonilno silo in prenovitveni duh v slovenski družbi.

Ta številka Ognjišča je še posebej zanimiva za tržaške bralce, ker objavlja razgovor s tržaškim škofom msgr. Lorenzom Bellomijem. Revija je izkoristila priložnost, da so v tržaški škofiji v teku priprave na ljudski misijon, ki se bo začel v postu. V Trstu bo takrat delovalo 400 misijonarjev, od teh jih bo 80 nagovorilo slovenske vernike. Tržaški škof je med drugim v svojih odgovorih posvetil več misli slovenskemu prebivalstvu v tržaški škofiji. Njegovi odgovori pričajo, da se Cerkev zavzema za pot sožitja in sodelovanja. Tako ugotavlja škof, da obstaja v Trstu dvojni problem: »pospeševati samobitnost (identiteto) obeh narodnostnih skupnosti, ker je to zvišena vrednota, hkrati pa pospeševati dialog med obema skupnostima, kar je še višja vrednota«. Tržaški škof ugotavlja, da je v Trstu kljub splošni sekularizaciji še vedno mogoče najti posluh za duhovne vrednote in vero. Škof Bellomi je govoril tudi o slovenski problematiki in opozoril na krizo duhovnih poklicev ter na priprave za ljudski misijon. Iz objavljenih odgovorov je razvidno, da polaga tržaški škof zelo velik pomen in upanje v ta ljudski misijon. Po njegovem naj bi predvsem priprava nanj bila velikega pomena za poživitev verskega čutenja med prebivalstvom. Škof Bellomi nadalje govori o stikih s slovensko Cerkvijo in o povezanosti, ki družijo sosednje škofije. Nekaj vprašanj je tudi posvečenih škofovemu gledanju na mladinsko problematiko, saj je znano, da je bil msgr. Bellomi več let v dušnem pastirstvu na univerzi v Milanu, Rimu, Piacenzi in Brescii ter je imel veliko stikov z mladimi.

Na ostalih straneh objavlja Ognjišče več krajsih zapisov o aktualnih dogodkih, ki so se pripetili v minulih tednih. Tak je na primer članek o srečanju katoliških časnikarjev delovne skupnosti Alpe-Jadran, ki je bilo od 24. do 26. novembra v Benetkah. V rubriki »obletnice« pa France Bole piše o 100-letnici samostana notredamk v Ilirski Bistrici.

V mesečniku so še stalna rubrika, posvečena problematiki prizadetih ljudi, članek o slovenskih smučarskih skakalcih ter rubrika o najnovejših knjigah. Poleg obširnejših člankov bo bralec našel v prvi številki 25. letnika Ognjišča še veliko krajših zanimivih novic iz domačih in tujih krajev, pisma, ki obravnavajo osebna, a za vse zanimiva vprašanja, in črtice ter povesti, ki so tokrat uglasene na božično vzdušje ter zimski letni čas.

Na zadnji naslovni strani objavlja revija lepe fotografske posnetke nove cerkve v Portorožu, ki jo Silvester Čuk tudi predstavlja v kratkem in zanimivem zapisu.

Nov letnik skavtskega glasila »Jambor«

Malo pred božičem je izšla skupna prva-druga številka novega letnika tržaškega skavtskega glasila Jambor. Tako se je začel 18. letnik, ki se predstavlja z novim glavnim urednikom in drugačno uredniško zasnovo. Novi glavni urednik je Peter Rustja, ki se tudi predstavlja z uvodnikom. Kritično ugotavlja, da je bil oktobrski občni zbor tržaškega dela Slovenske zamejske skavtske organizacije na Opčinah preveč posvečen živahni razpravi, manj pa dejanskim sklepom in reševanju nakazanih problemov. V drugem delu pa je spregovoril o samem glasilu. Kot je Jambor najvidnejša zgradba na taborih, ponos in sad skupnega dela udeležencev, tako želi biti tudi glasilo Jambor vidno znamenje prisotnosti organizacije. Ker stopa letos v osemnajsti letnik, želi s svojo polnoletnostjo še povečati skrb za slehernega bralca. Nekaj pa se je moralo očitno zatakniti, če sta prvi dve številki izšli skupno, pa še to v zamudi.

Ostala vsebina je v glavnem razdeljena na tri obširne sklope, ki so posvečeni trem starost-

nim vejam v mladinski organizaciji. Najprej je tu rubrika Akele klic, ki je posvečena najmlajšim, volčičem in vevericam. Obsega sestavek o izvedbi sestankov, poročilo o poletnem taboru, ki je bil avgusta v Zabičah pri Ilirski Bistrici, rubriko za voditelje in gradivo za vzgojno in versko misel.

Sledi rubrika za srednjo starostno vejo, ki nosi naslov »Za izvidnice in vodnike«. Tu so poročila o obeh poletnih taborih v Selah na Koroškem in v Čezsoči pri Bovcu, duhovna misel, poročilo o treh izletih in o udeležbi pri svetovnem radioamaterskem srečanju skavtov.

Končno je tu »Rubrika za klan«, ki je namenjena najstarejšim članom in članicam. Obsega dva članka: o veri in o vroči slovenski pomladi.

Zunaj teh treh sklopov so novice iz skavtskega delovanja, novice z Goriškega in Koroškega, sestavki o prijateljstvu, risanka s fantastično zgodbo »1.990: napad na tabor« in mesečni koledar z oznako skavtskih dejavnosti. Platnica je seveda z novim letnikom nova

Slovenska literatura...

■ nadaljevanje s 6. strani

V nemški literarni reviji »Literatur Um 11«, ki jo izdaja založba Hitzeroth v Marburgu na Lahni, sta v novejši, tretji številki za leto 1988, zastopana tudi koroška slovenska avtorja Gustav Januš in Janko Ferk, medtem ko je dve provokativni pesmi slovenskega avantgardista Tomaža Šalamuna prevedel celovski avtor in leksikograf Peter Kersche.

Nova avstrijska literarna revija »Prolit«, ki jo je v Salzburgu ustanovilo posebno literarno društvo, ureja pa mladi avtor Peter Kreiner, je že v letošnji prvi številki upoštevala slovenskega koroškega pesnika Andreja Kokota, napovedujejo pa tudi objave tekstov drugih slovenskih avtorjev.

S slovensko literaturo se sooča tudi južnotirolska revija »Sturzflüge« v letošnji poletni številki. Georg Engl predstavlja v reviji nemško izdajo poetičnega romana »Balada o trobenti in oblaku«, ki ga je napisal pokojni Ciril Kosmač. Isti recenzent je že pred tem poročal tudi o nemški izdaji Kosmačeve novele »Tantadruj«.

V bogati svet slovenske in drugih srednjeevropskih ter panonskih literatur vedno znova posega nadregionalni dunajski magacin za evropsko sodelovanje »Pannonia«. V prvi letošnji številki med drugim poroča o pomenu literarnih revij za uveljavljanje in razvoj literatur evropskih narodnih manjšin, med temi tudi slovenske, medtem ko je v poletni številki v posebnem eseju Primusa-Heinza Kucherja omenjen tržaški italijanski avtor Scipio Slataper in njegova znana knjiga o Krasu in njegovih ljudeh. Ta je po mnenju esejista utemeljila posebno italijansko in slovensko tradicijo kraške literature, katere najpomembnejša predstavnika sta Italijan Saba in slovenski pesnik Srečko Kosovel.

Lev Detela

Nekaj besed o mladinski reviji Galeb

Pred začetkom božičnih počitnic je Založništvo tržaškega tiska razdelilo po šolah četrto, decembrsko številko mladinske revije Galeb. Ob bogatih ilustracijah, za katere je poskrbelo kar sedem avtorjev, lahko mlajši in starejši bralci najdejo veliko zabavnega, a tudi poučnega branjaja. Številka je seveda v glavnem ugašena na božične in novoletne praznike, na zimo in lepote tega letnega časa.

Kot običajno se revija začne z dvema pesmicama; prvo je napisala Marica in ima naslov Zvonovi zvonijo, drugo pa Neža Maurer in govori o mladem letu. Neva Pahor je za to številko prispevala pravljico o Dedku Mrazu in babici zimi. Nadaljuje se tudi živalska pravljica Vlada Firma Živžav na Barju. Bogato ilustrirane in zabavne so tiste strani, ki so posvečene najmlajšim bralcem. Janez Bitenc je napisal pravljico o srebrni podkvi. Zanimivo bi bilo vedeti, kako lahko sodobni otroci razumejo tako pravljico, ki govori o kovaču, o podkvah in o tem, zakaj podkuje konje.

Rubrika Zanimivosti je tokrat posvečena bonsajem, se pravi umetno gnojenim drevescem, ki v miniaturni obliki ohranijo vso razvejanost in obliko drevesa v naravni velikosti. Gre za umetnost, ki so jo izoblikovali predvsem na Daljnem vzhodu. Galeb objavlja tudi članek Ivana Furlaniča, ki bralce seznani z letošnjim prvenstvom v alpskem smučanju.

V rubriki Slike iz narave Nevo Radovič predstavlja natečaj Društva slovenskih lovcev Furlanije-Juljske krajine »Doberdob« za izdelavo krmilnic in valilnic in za najboljše spise in likovne izdelke o pticah. Natečaj ima naslov Človek in narava, avtor pa vabi učence, naj izdelke oziroma spise ter risbe pošljejo na društveni naslov v Doberdob, kjer je sedež Društva slovenskih lovcev v ulici Bonetti 1.

Ob prazničnih dneh predlaga Marij Čuk dvoje knjižnih daril. Prvo knjigo sta napisala Poljaka Alina in Česlaw Centkiewicz in ima naslov »Odapri, Egigov sin«; knjiga govori o Eskimih. Drugo knjigo pa je napisala Švedinja Maria Gripe, ki v knjigi z naslovom »Hrošč leti v somraku« govori o ljudeh in pokrajini na jugu Švedske. Zadnje strani revije so posvečene pismom učencev in drugih bralcev ter rubriki za uganke in križanke.

Novoletno srečanje v Tinjah

V Tinjah na Koroškem se je končalo novoletno srečanje, ki ga tradicionalno prirejata na drugi in tretji dan v letu Katoliška prosveta in referat za izobražence iz Celovca. Skupno s Koroškimi kulturnimi dnevi, ki so vsako leto med božičem in Novim letom v Celovcu v priredbi obeh prosvetnih zvez in ki so zdaj dosegli dvajseto, jubilejno izvedbo, je to letna priložnost srečanja za koroške študente in izobražence, ki se jim pridružijo udeleženci še iz osrednje Slovenije, iz naših krajev in iz izseljenštva.

Dne 2. t.m. sta predavala teolog dr. Drago Ocvirk in akademik, psiholog in duhovnik dr. Anton Trstenjak. Dne 3. t.m. je bil na vrsti tržaški pisatelj prof. Alojz Rebula s predavanjem »Kam plovemo?«. Ves niz je imel skupni naslov »...in jutri...«. Posvečen je bil krščanski in narodni prihodnosti. Udeležba je bila zelo dobra, predvsem 2. t.m., ko se je študijski dan končal še s koncertom tria Gallus Consort iz Trsta.

JOŽKO SAVLI

Nagelj - slovenska roža

VII.

Nagelj oz. *divji nagelj* je upodobljen povsem stilizirano, tako da ni mogoče razločiti jasno nobene od vrst, ki jih najdemo v naravi. Upodobljene oblike nageljna, kakor tudi sam slovenski okras, so izraz občutka slovenskega človeka za lepoto, njegovega čustvovanja in liričnega razpoloženja za lepoto. Podobno kot nam izpričuje že motiv nageljna v slovenski ljudski pesmi in ljudskih navadah. Sam nagelj se pojavlja kot eden izmed motivov pogosto tudi v okrasu drugih narodov, v madžarskem, slovaškem, češkem, ruskem, pa tudi na izdelkih italijanske in francoske umetnostne obrti. Z izjemo češkega okrasa, pa v nobenem izmed njih nima poudarjene vloge ljubezenske in narodne rože, kakor jo ima pri Slovencih.

Razširjenost nageljnovega motiva v ljudskem okrasu pri mnogih narodih postavlja upravičeno vprašanje, odkod izvira njegov motiv? Motiv s šopkom nageljnovega cveta se nahaja npr. že na staroperzijski keramiki. (66) Najdemo ga na fajansi, zlasti krožnikih ali skledah, ki so jih na otoku Rodosu izdelovali menda perzijski ujetniki v času, ko je bil ta otok v pose-

sti vitezov sv. Ivana (Malteški red) od 1389-1522, ter na francoski fajansi. (67) Stiliziran nagelj ima vzorec na italijanskem žamet (16. stol.); v naravni obliki se nahaja tudi na francoski svileni tkanini (slog Ludvika XV.). (68)

Prepričanje nekaterih, da je nageljnovega motiva po svojem izvoru perzijski, ni upravičeno. Perzijski nageljnovega motiva je mogoče vplival na okras pri izdelkih umetnostne obrti zaradi trgovske menjave z vzhodom. Ti izdelki so krasili domove premožnih meščanskih in plemiških družin. Ljudski okras pa ima lastno razvojno pot in se zlasti v obdobju baroka navdihuje po motivih iz narave. Odtod je v njegovo sestavo zašel tudi nagelj, potem ko je bil po vsej srednji Evropi že množično razširjen, bodisi kot zdravilen kakor tudi kot okrasen cvet.

V sestavi slovenskega okrasa se nageljnovega motiva nahaja predvsem na predmetih in napravah za vsakdanjo rabo. Najdemo ga tudi v cerkvenem okrasju, tako na lesenih stropih podeželskih cerkva, kjer se zlasti od baroka dalje vaza z nageljni pridruži starejšim okrasnim motivom, kakor akant, grozdje, angelske glavice ipd., ka-

teri so imeli še mistični pomen. Ob istem času se kot okras in ne mistična podoba pojavlja pogosteje tudi na mašnem plašču, ob tulipanu, zlatem jabolku, rozetah itd.

Od nastopa baroka dalje, ko se ljudsko kulturno in družabno življenje na vasi vse bolj razgibava, postane nagelj poleg srca najpogostejši motiv v okrasju slovenskega doma, v prvi vrsti na opremi za izbo in kamro. V slovenski kmečki hiši je bila svoj čas izba, ta prastari bivanjski prostor, središče vsega domačega življenja. Imajo jo vse slovenske podeželske hiše, vsi njihovi tipi, bodisi alpski kakor primorski in tudi panonski. V izbi so kmečki ljudje opravljali razna domača dela, kakor rezljanje, pa šivanje, pletenje; se pozimi greli na peči in ob peči; tu so sprejemali goste, sklepali kupčije; tu so zunanji fantje vsovali pri domačih dekletih itd. Izba je bila zato še posebno lepo in domače opremljena. Po svoji opremi, na kateri je motiv nageljna dokaj pogost, je značilna zlasti izba v alpski hiši.

V tej hiši najdemo nageljnovega cveta v okrasju poslikanih omar, v kotnem okrasu živobarvnih slik na steklo, najbolj pogosto pa ga imajo v svojem bogatem okrasu *vezenine* (štikarije) z bogatimi vzorci, križnimi vbodi ipd., s katerimi so opremili zlasti rjuhe, namizne prte, velikonočne prtičke, prevleke za zglavnike, ženske bluze ipd. (69) Včasih imajo nageljnovega motiva tu-

Papež za Novo leto

Papež Janez Pavel II. je na Novo leto, ki ga katoliška Cerkev že 22 let praznuje tudi kot svetovni dan miru, poudaril pomen spoštovanja manjšin in njihovih pravic. Geslo, ki ga je sv. oče določil za to kratko praznovanje dneva miru, govori namreč ravno o tem in se glasi: »Za izgradnjo miru spoštuj manjšine!«

Ko je papež nagovoril 10.000 romarjev z vsega sveta med mašo pri Sv. Petru v Rimu, je izrazil željo, da bi leto 1989 prineslo mir, pravico, vse večjo vzajemnost med ljudmi, družbeno občutljivost za vsakogar in za vso skupnost.

Ko je spregovoril o manjšinah, je Janez Pavel II. poudaril, da družbe, ki omogočajo manjšinam, da enakopravno sodelujejo v javnem življenju, izpričujejo visoko omiko. Povzel je še nekaj misli iz svojega pomembnega dokumenta o pravicah manjšin in poudaril temeljno povezanost vseh ljudi.

V pridigi se je spomnil tudi vseh, ki delajo za mir, in pa žensk, ki naj bi jim vse bolj priznavali dostojanstvo in bistveno vlogo v družbi in Cerkvi.

Med nagovorom ob molitvi Angelovega češčenja, ko je bilo na trgu 30.000 vernikov, pa je sv. oče dodal še misel na vse ugrablence. Ugrabitelje je pozval, naj v imenu lastnega dostojanstva in v božjem imenu vendar izpustijo svoje žrtve in jih vrnejo trpečim družinam.

Svetovnega dneva miru, ki je letos posvečen manjšinam, so se spomnili tudi druge.

Gibanje »Pax Christi« in komisija »Pravičnost in mir« italijanske škofovske konference sta priredila na Silvestrov večer okroglo mizo o manjšinskih pravicah in sprevod z baklami v Piacenzi. Mesto so izbrali zato, ker je že od rimskih časov vojaška postojanka. Med govorniki je bil tudi slovit nemški moralist prof. Bernhard Häring, ki se je zavzel za to, da bi odpravili izraz »zavračanje vojaške službe iz razlogov vesti«. Doseči bi bilo treba svobodno izbiro med služenjem v vojski in nenasilno službo.

V Ljubljani je bila v stolnici zelo dobro obiskana maša za mir, ki jo je daroval slovenski metropolit, ljubljanski nadškof dr. Šuštar. Pridigo je posvetil ravno papeževi poslanici o pravicah manjšin. Spregovoril je o pravicah in dolžnostih manjšinskih skupnosti, pri čemer je razmišljal tako o položaju Slovencev v zamejstvu kot o manjšinah in priseljencih v osrednji Sloveniji. Pri tem je poudaril, da je treba z manjšinami tako ravnati, kot pričakujemo, da drugi pravično ravnajo z deli našega naroda v sosednjih državah.

V Kopru je imel v stolnici mašo upokojeni škof dr. Jenko. Njegova pridiga je bila posvečena pravicam manjšin. Omenil je Italijane v Istri, govoril pa je tudi o Slovencih v Italiji, Avstriji, na Madžarskem, a tudi v nekaj vaseh na Hrvaškem v Istri.

Papežev dokument o manjšinah je obširno predstavil verski tednik Družina, kot tudi uradna publikacija slovenskih škofij Sporočila, tako da bo o tej problematiki še nekaj časa živa razprava.

SAMO ŠTIRI OBMOČJA

Od 1. januarja dalje so v Jugoslaviji samo štiri armadna območja. Njihovi sedeži so v Beogradu, Zagrebu, Skopju in Splitu. O tem je poročalo ljubljansko Delo, ki je navedlo sklep predsedstva Jugoslavije. E-na izmed posledic preureditve in redukcije armadnih območij je tudi ta, da se s tem ukinja armadno območje s sedežem v Ljubljani.

V nedeljo, 8. januarja, ob 15. uri bo v Gledališču Ristori v Čedadu

DAN EMIGRANTA

Pozdrave bodo posredovali:

- dr. Giuseppe Pascolini
 - posl. Silvana Schiavi Fachin
 - posl. Aldo Gabriele Renzulli
 - prof. Paolo Petricig (v imenu Slovenskih organizacij iz videmske pokrajine)
- Program:
- Skupina »Rezija«
 - Silvana Paletti
 - BENEŠKO GLEDALIŠČE s komedijo: »Preklet Computer«. Besede: Adriano Gariup - scene: Rucli & Ruttar - režija: Aldo Clodig.

Slovenske organizacije videmske pokrajine
Vljudno vabljeni!

TOMO BOGATAJ NA SVOBODI

Jugoslovansko predsedstvo je pred Novim letom pomilostilo 234 državljanov, med njimi pa je bilo 68 takih, ki so bili kaznovani na podlagi 133. člena jugoslovanskega kazenskega zakonika, ki kaznuje takoimenovani verbalni delikt. Med njimi je bil tudi slovenski vojak Tomo Bogataj.

di kleklane čipke, za katere pa sam po sebi ni značilen; značilen zanje je vijugasti ali idrijski ris, izhajajoč iz stare valovnice.

Najbolj značilna za alpsko izbo je verjetno kmečka peč, katere čelna stran je sestavljena iz lepo izdelanih lončenih opek (pečnic). Slovenski etnografski muzej v Ljubljani hrani primer pečnice (inv. št. G 11873), na kateri je dvoglavi heraldični orel, obdan z dvema nageljnom. (70) Pečnica je baje iz leta 1851. Dvoglavi orel je cesarski, avstrijski, s tem državni znak. Nageljna ob njem nista okras, temveč tkm. heraldična deviza (Bild-devise, badge, impresa) v pomenu narodnega slovenskega znaka.

V prvi polovici prejšnjega stoletja se pojavi torej tretji slovenski heraldični znak, ob karantanskem panterju (zatem štajerskem) in koroških bivolvih rogovih z lipovimi listi.

Med opremo izbe ali kamre je spadala tudi skrinja. V življenju naših ljudi je imela poseben pomen, zlasti v ženitovanjskih navadah. Ko so nevestino balo slovesno peljali na ženinov dom, je v njej izstopala velika skrinja. (71) Čim lepše je bila izdelana in poslikana, tembolj je odražala ugled in premožnost nevestine rojstne hiše.

Značilnost slovenske skrinje je njena čelna stran stran s tremi kvadrati, ki so jih

zlasti od začetka 19. stol. dalje bogato poslikavali. Okrasno je bil poudarjen srednji kvadrat, največkrat s svetimi podobami ali znaki: monogrami Jezusa (IHS) in Marije (MRA), znamenje sv. Duha (golob), čudodelna oz. romarska podoba Marije, svetnik ali svetnica ... V stranskih kvadratih sta največkrat upodobljena šopka cvetja v vazi ali košarici. Barve nimajo veliko odtenkov: rjava kot barva lesa in cvetličnih lončkov; bela za ozadje slike; rdeči, plavi, rumeni, vijolični cvetovi, zeleni listi. (72) Gre za značilne slovenske barve, od daleč vidne, blizu heraldičnim barvam. Takšna barvna sestava učinkuje na človeka sveže, živahno in razgibano. Nagelj se nahaja v šopku, ob tulipanu in vrtnici ali kot samostojen okras.

Okas z nageljnom ima pogosto tudi slovenska zibelka ali zibel. Poznana je že stoletja, zelo pa se je razširila po slovenskih domovih v 19. stol. Zibeli so bile spočetka rezljane, od prejšnjega stoletja pa so večinoma poslikane. Poslikavali so tako čelnici kot stranici. Najpomembnejša slika je bila na eni izmed čelnic, na njej najpogosteje upodobljeni motivi kot božjepotna Marija, Kristusov monogram ter mora oz. trutamura. Stranici sta imeli večinoma okrasni rastlinski motiv: šopek v vazi ali pa rastlinsko vijugo (valovnica), na kateri poganjajo cvetovi, najraje nageljni. (73)

Zibel je v ljudskem izročilu prispodoba materinstva, ljubezni staršev do otroka in

družinske sreče. Svetniške podobe in znamenja na njej opozarjajo, da je otrok božji dar; od njega naj bi prastaro znamenje odvrčalo zle duhove, ga varovalo bolezni in mu ohranjalo zdravje. Cvetje, zlasti nageljni pomenijo starševsko ljubezen. — Zibel pomeni zato slovenskim ljudem prispodobo njihovega doma, rojstnega kraja in srečnih otroških let. Kraj, kjer jim je tekla zibelka in po katerem hrepenijo.

Nageljni motiv postane z nastopom 19. stol. značilen v okrasju slovenskega doma, katerega okolje oblikuje predvsem žena. Najdemo ga zato tudi na ženski noši, predvsem praznični. Izmed delov praznične ženske noše sta najbolj tipični dve vrsti pokrival, peča in avba, četudi srečamo nagelj tudi na drugih delih noše, posebno na vzorcu bluže in ovratnega šala.

(Dalje)

- (66) J. Karlovšek, itm., str. 36
 - (67) Brockhaus' Konversations-Lexicon, Berlin-Dunaj 1894 (Fayance)
 - (68) Meyers Konversations-Lexicon, itm. 1905 (Weben)
 - (69) G. Makarovič, Slovenska ljudska umetnost, Ljubljana 1981, str. 356, 359, 366, 368-9
 - (70) G. Makarovič, itm., str. 150 (slika)
 - (71) F. K. Kos, Slovenska kmetska skrinja, Etnolog XX, Ljubljana 1962, str. 53
 - (72) F. K. Kos, itm., str. 65-7
 - (73) prim. G. Makarovič, itm., str. 205-8
- M. Jagodic - Makarovič, Zibelka na Slovenskem, Slovenski etnograf 12, Ljubljana 1959, str. 24